

УДК 7.071/074/477.86/

Марія Іванчук

викладач
КУПДМ ЛНАМ

Педагогічна діяльність Євгена Сагайдачного в контексті розвою косівської мистецької школи

Анотація. Досліджується і характеризується педагогічна діяльність Євгена Яковича Сагайдачного (1886—1961) — художника, скульптора, збирача та популяризатора декоративного мистецтва, його внесок у розвиток Косівської мистецької школи.

Принциповий і наполегливий, він умів заохотити своїх учнів до пізнання процесів творчості та спонукати їх до виявлення власної ініціативи. Уболівав за майбутнє українського мистецтва.

Ключові слова. Євген Сагайдачний, школа, когорта, постать, педагогічні заслуги.

Сьогодні, у період відродження національної мистецької освіти, перед науковцями-мистецтвознавцями визріває складне та відповідальне завдання — відтворити правдиву картину історії вітчизняного мистецтва, зокрема творчості, а також педагогічних зусиль і здобутків окремих митців-педагогів 2060рр. ХХ століття.

До таких особистостей, безперечно, належить Євген Якович Сагайдачний, котрий присвятив творчій і педагогічній діяльності більше, ніж 40 років свого життя. Непересічна постать у ділянці станкового і монументального малярства, графіки, скульптури, збирач і популяризатор народного декоративного мистецтва, він, через певні обставини, жив і працював у різних куточках України.

Вивчаючи архів Косівського інституту ПДМ ЛНАМ, в особовій картці з обліку кадрів [1] знаходимо відомості, подані самим Сагайдачним, а саме: від 1919 до 1920 року він керував художнього-оперативною майстернею в м. Ніжин Чернігівської області; від 1920 до 1921 року викладав скульптуру та малювання в Миргородському керамічному технікумі на Полтавщині.

За свідченнями львівського вченого-мистецтвознавця Я.Кравченка, восени 1917 року Є.Сагайдачний переїжджає до Києва, де працює художником у театрах міста, а 1919 року УАМ (Українська академія мистецтв) відряджає його до Ніжина — поліпшувати підготовку мистецьких кадрів у місцевих художніх майстернях [2, с.220].

На початку двадцятих років ХХ століття Українська академія мистецтв скеровує Євгена Яковича до Миргородського керамічного технікуму, де він викладає рисунок, живопис та скульптуру. Там же керує художньо-кооперативними майстернями.

Цікаві та важливі відомості на підтвердження цих фактів із життєпису Є.Сагайдачного подає мистецтвознавець В.Ханко у статті “Керамічні вироби миргородців першої половини ХХ століття” [3, с.1014]. Навчальним закладом, де готували майбутніх керамістів, опікувалося Полтавське земство, що мало славу мецената далеко за межами місцевих теренів. Так звана Гоголівська школа функціонувала впродовж усього ХХ століття, але найбільші її досягнення припадають саме на першу його чверть, коли з нею були пов’язані такі відомі корифеї українського мистецтва, як Опанас Сластіон, Петро Ваулін, Станіслав Патковський, Осип Білоскурський, Євген Сагайдачний, а також їхні вихованці — Іван Северин, Михайло Гаврилко, Іван Падалка та ін. На будівлі Миргородського керамічного технікуму ім. М.В.Гоголя в наші дні встановлено меморіальну дошку, яка сповіщає: “Євген Якович Сагайдачний (1886—1961) працював у технікумі з 1918 по 1919рр.”.

Наступним місцем педагогічної праці Є.Сагайдачного став Київ, де від 1922 до 1930 рр. викладав скульптуру, рисунок та живопис у Київському художньому інституті (тепер НАОМА) на скульптурному, малярському, педагогічному та деревообробному факультетах, у 1926—1930 рр. — на посаді декана малярського факультету КХІ.

1930 року Євген Сагайдачний переїздить до м. Ворошиловград (тепер Луганськ), де викладає рисунок і живопис на художньому робітничому факультеті аж до його ліквідації 1934 року. За сумісництвом працював у Дніпропетровському художньому технікумі; у 1936—1940 рр. виконував ілюстрації до наочних посібників для педагогічного інституту в м. Луганськ із ботаніки та зоології, а також викладав ескізний рисунок на географічному факультеті цього ж інституту протягом навчального року(4, 115).

У 1939—1941 рр. Євген Сагайдачний працював викладачем рисунка в Луганському інституті вдосконалення вчителів художнього виховання. Згодом, у 1941—1945 рр., вів гурток образотворчого мистецтва в Луганському будинку піонерів, за сумісництвом працював методистом у Будинку народної творчості аж до від’їзду з цього міста.

У серпні 1944 року він переїхав до м. Чернівці, де продовжив свою педагогічну діяльність як викладач скульптури, рисунка та історії мистецтв у Чернівецькому художньо-керамічному

училищі, а за сумісництвом — методистом і керівником гуртка образотворчого мистецтва при міському Будинку народної творчості.

Праця у вищезазначених навчальних закладах виявила ще одну яскраву грань у непересічній особистості Євгена Яковича Сагайдачного — талант мудрого педагога-наставника. Принциповий і наполегливий, він умів захопити своїх учнів та студентів до пізнання процесів творчості, спонукати їх до виявлення власної ініціативи.

Викладаючи такі фундаментальні для мистецької освіти дисципліни, як ліпка, рисунок, живопис, композиція, історія образотворчого мистецтва, творчо експериментував над утіленням формальних методів у навчальному процесі, що відразу визначило сучасну спрямованість такого підходу, який зводився “до аналітичного вивчення процесів і технік мистецької майстерності й умілості в різних її фахових і виробничих формах, поруч із ретельним вивченням відповідних елементів просторово-образотворчих мистецтв узагалі” [5, с.34]. Конструктивні засоби організації композиції та узагальненість оптимістики кубізму виявилися в його методиці викладання ліпки.

Високопрофесійним педагогом зарекомендував себе Євген Сагайдачний і в Косові, де провів останні роки свого життя, працюючи викладачем Косівського училища декоративно-прикладного мистецтва. Відомий дослідник народних ремесел Гуцульщини, багаторічний директор КУПДМ (тепер КІПДМ ЛНАМ) Олексій Соломченко у статті “Громадянин і мислитель” розповідає: “З удячністю згадують свого вчителя його учні, сьогодні прославлені митці, народні художники України, лауреати державних премій С.Григор’єв, В.Пузирков, заслужений діяч мистецтв України Д.Головко, В.Масик, Г.Петрашевич, І.Резнік, П.Корошицький, Л.Котляров, М.Сімашевич та ін.” [9].

Звісна річ, сьогодні неможливо встановити імена всіх учнів Євгена Яковича, але багато з тих, кого він навчав фундаментальних дисциплін у Косівському училищі, реалізували набуті знання й навички у професійному мистецтві.

Зокрема, варто відзначити творчість Володимира Масика, який після закінчення училища в Косові вступив до Київського художнього інституту, плідно працював у жанрі пейзажу, займався ліногравюрою, брав активну участь у виставковій діяльності. Є.Я.Сагайдачний високо оцінював здобутки свого колишнього учня, аналізуючи виставку його творів, яка демонструвалась у Косівському музеї в листопаді 1960 року, визначний художник-педагог писав: “Знайомство з творчою

“кухнею” художника для вихованців училища прикладного мистецтва має велике значення. Вони можуть порівняти свої роботи з роботами справжнього митця.” [10].

До славетних учнів Є.Сагайдачного належить також Микола Грепиняк (1933 р. н.) — народний майстер різьбяр, маляр, графік-екслібрист. Він написав прекрасні спогади про свого вчителя — “Незабутній Сагайдачний”. “З великою вдячністю завжди згадую Євгена Яковича — художника і пристрасного колекціонера зразків народного мистецтва. Якби не зустрівся з цією неординарною, щирою людиною, хто знає, чи був би я відомим у світі прекрасного”, — пише М.Грепиняк [11].

Наставником і порадиником залишався Сагайдачний до останніх днів свого життя, сердечно вболівав за майбутнє українського мистецтва. “Хоча вік у нього був уже солідний, а йому було якось важко й сумно, але втішав себе тим, що вільний і може розпоряджатися своїм часом, як хоче. Та й залишився ще музей, де міг давати пояснення молодим художникам і прищеплювати їм любов до народної творчості”, — зазначала Зоя Антонівна Сагайдачна, дружина художника, у своїх спогадах про супутника життя [8].

Косівська митецька школа має пишатися тим, що серед своїх викладачів мала справді видатного митця-педагога, мистецтвознавця, колекціонера Євгена Яковича Сагайдачного. Талановитий художник-авангардист, монументаліст, один із славетної когорти бойчуків, розпочинав свою педагогічну працю в Українській академії мистецтв, згодом плідно продовжував її в багатьох художніх навчальних закладах України. Присвятивши понад двадцять років свого життя викладацькій діяльності в Косівському училищі прикладного мистецтва, Є.Сагайдачний своїм творчим універсалізмом дав добрий приклад нинішньому науково-педагогічному складу нашої школи. Його унікальний творчий і педагогічний досвід, особливе ставлення до студентів, до спадщини народного мистецтва Гуцульщини варті пошанування та наслідування.

1. Архів КІПДМ ЛНАМ. — Арк.198-199.
2. Кравченко Я. Михайло Бойчук. — К.: Майстерня книги, 2010. — 235с.
3. Ханко В. Керамічні вироби миргородців (перша половина ХХ ст.) // Образотворче мистецтво. — К., 2009. — №3. — С.10—15.
4. Овсійчук В. Художник Євген Сагайдачний // Жовтень. — 1968. — №1. — С.115—116.
5. Кашуба-Вольвач О. Ми жили в одному пориві: Микола Тряскін в Київському художньому інституті (1920-і роки) // Образотворче мистецтво. — 2010. — №1. — С. 34—44.

6. Шмагало Р. Мистецька освіта в Україні середини XIX — XX ст. — Львів: Українські технології, 2005. — 528с.
7. Художня академія мистецтв: Дослідницькі та науково-методичні праці. — Випуск 2. — К., 1995. — С. 112—113.
8. Сагайдачна З. Чуйне серце художника // Жовтень. — 1971. — №10. — С. 94-95.
9. Соломченко О. Громадянин і мислитель // Гуцульський край. — 1996. — №16.
10. Сагайдачний Є. Хороші враження // Ленінська правда. — 1960. — №133 (2139).
11. Грепінняк М. Незабутній Сагайдачний // Архів Іванчук М.М.: рукопис. — Аркуш 9.

ANNOTATION

Maria Ivanchuk. Educational activity of Yevhen Sahaidachny in the context of flowering of Kosiv Art School. The author researches and characterizes educational activity of Yevhen Sahaidachny (1886-1961), the artist, sculptor, collector and promoter of decorative art. The attention is focused on training of the specialists of decorative and applied arts and his contribution to the development of Kosiv Art School.

Key words. Yevhen Sahaidachny, School, cohort, personality, Merits in pedagogy.

АННОТАЦИЯ

Мария Иванчук. Педагогическая деятельность Евгения Сагайдачного в контексте развития Косовской художественной школы. Исследуется и характеризуется педагогическая деятельность Евгения Яковлевича Сагайдачного (1886—1961) — художника, скульптора, собирателя и популяризатора декоративного искусства, его вклад в развитие Косовской художественной школы. Принципиальный и настойчивый, он умел привлечь своих учеников к познанию процессов творчества и побудить их к проявлению собственной инициативы. Болел за будущее украинского искусства.

Ключевые слова. Евгений Сагайдачный, школа, когорта, личность, педагогические достижения.